

מאת אורי אבנרי

מרוב עצים — נשכח העיר. מרוב "תחנות אתרעה", "קווי דילול", "שיר סולי מעברים" ו"מובלעות", נשכחה המהות האמיתית של הסדרה הביניים העומד לדיון. בתעמולתם, טענו המצרים שזהו הסדר "צבאי גרדיא" ואילו התעמולה הישראלית ביקשה להדגיש שזהו "הסכם מדיני". אך כגישתם המהותית של צדדים, המצב הפוך. הישראלים מתייחסים אל ההסדר כאילו רק ה"פרטים הצבאיים שלו חשובים, ו"אילו דווקא המצרים רואים רק את השלמותו המדינית.

שיחרור צה"ל

מבחינה צבאית, הוויכוח על הפרטים הצבאיים אינו ספל בלבד, אלא שהוא מגלה גם מגמה מסוכנת ביותר. ממשלת ישראל לחמה כלביאה פצועה על כל מטרם של נסיגה, על כל טנק שמותר יתיה למצרים לתעלה, על כל קילומטר של התקדמות מצרית מיוזמתה. במידה שזהו ויכוח לשם שמירה על יוקרה, הרי הוא מוכן, אפילו מגוחך. אך במידה שזהו ויכוח רצוי, נ"ה הוא מעורר שאלות חמורות ביותר.

ישראל הפסידה את המערכה בראשית מלחמת יום-הכיפורים ביגלל קו בר-לב

הנרי קיסינג'ר בעת ביקורו ב"ד ושם"

ניים בישראל עצמה אינם כשרים לכך כעת.

המחנה הגדול שקם למנוע את ההסדר החלקי אינו רוצה בהסדר כולל. הוא דוגל בתורה של "אף שעל", הוא כופר באופן מוחלט בשני העיקרים, שקבלתם היתה מאפשרת הליכה לניצחון והשגת שלום בעתיד הקרוב: הנכונות לחזור לקו ה"ביוני עם שינויים", בלתי-מהותיים", וההסכמה להקמת מדינה פלסטינית בגדה וברצועה.

אפשר, כמובן, לנקוט עמדה תיאורטית

אולם כנגד שזירה זו יש לשקול את החיוב — החזרת הדק זה של סיני מחזקת את הכוחות המתונים בעולם הערבי, מנחילה ניצחון פזי ליטוי גדול לאנוואר אל-סאדאת כי מאבק הפנים-ערבי, ובצורה זו היא משפרת את סיכויי השלום.

התפיסה צריכה להיות דינאמית, ולא דוקטרינרית. הוא הדין לגבי הוויכוח על הסירות. בתוכנית-השלום שהציגו חלוצי מחנה השלום הישראלי ב-1967, תפסו הרעיון של

ישראל תלויה כיום במידה עצומה בארצות הברית. היא יכולה להשתחרר מחלות זו רק במסגרת שלום כולל, והשתלבות חמדי נה במרחב. זהו תהליך שיצריך זמן, והוא לא יתגשם כל עוד מחנה-השלום הישראלי יהיה עלוב, מרוסק, מפולג וחסר-אונים. אם יבוצע הניסיון להחזרת האמריקאית העצור מעשי-איבה וזהבטיות רגלי ע"ה בתקופת-הביניים, הרי יש בכך חיוב, לצד החיובים השליליים. גם זהו בכחית הרע במיעוטו.

הקרב המכריע

אולם הגורם הפוליטי המכריע, שעליו לקבוע את עמדת מחנה-השלום הישראלי, הוא פנימי.

המאבק המרכזי של השבוע האחרון אינו מתמקד על דמה קילומטרים בסיני. הוא מתמקד על דמות המדינה עצמה.

התקפתו המוחצת של מחנה ארץ-ישראל השלמה על הממשלה באה כדי לקבוע עובדה מוגמרת: אסור לממשלה, כל מדינה, לסגת אף ממטר אחד של אדמה כבושת. אין כל זכות לרוב בישראל, לכנסת ולממשלה, לצוות על נסיגה כל שהי. אם תנצח התקפה זו, ואפילו אם תשיג הישג המתקרב לניצחון, ייסתם הגולל על השלום — כל שלום, חלקי או כולל. כאן פועל עיקרון של "קל וחומר" — אם אי-אפשר להשיג במדינה רוב ברור ומאסיבי להסדר חלקי קטן, על אחת כמה וכמה

הבדירה האמיתית

אין לחלום על השגת רוב יציב ל"הסדר כולל", שיהיה בו ויתור על כל השטחים הכבושים.

זהו הנקודה המרכזית, העיקרית, רית, הקובעת. מי שאינו רואה זאת, הוא עיוור.

מבחינה צבאית, מדינית ופסיכולוגית, נקודת-ההאור של ההסדר החלקי חשובות יותר מאשר נקודת-ההצלחה. אך גם אילו היה המצב הפוך, אילו היה זה הסדר שלילי יותר מאשר חיובי, צריך היה להכריע השיקול הפנימי.

ביום שתאשר הכנסת את ההסדר החלקי, ייקבע בפעם הראשונה בצורה חריג-משמעותי הכלל כי מותר לסגת, מותר להחזיר שטחים, ולא למחתי-מלחמה בעיקבות כישלון. זהו הצעד הראשון המפורסם, שיבשר את פתיחת המסע הגדול. אנשי ארץ-ישראל השלמה מבינים זאת היטב, ומכאן החלטתם לפוצץ את ההסדר בכל האמצעים, בכל מחיר, ויהי-מה. יחא זה מחל טראגדי, אם כוחות השלום בישראל לא יבינו זאת.

פירוש חלקי, כפי שהוא נדקח כי חשבוך בהסדר הביניים, יחד עם שמירת עוצמתו של צה"ל, הוא התחליף הכביר כיום. גם לאיש תחנות-אתרעה עלידי "טכ" נאים" אמריקאיים, יש שתי פנים. אין ספק שיש בכך סכנה. זוהי ראשיתה של נוכחות אמריקאית פסיט במרחב. אין גם ספק כי ה"טכנאים" האלה יהיו אנשי הצבא ו/או סוכנות-הביטחון המרכזית של ארצות-הברית. יש לכך השלכות שליליות רבות. שאין צורך לעמוד עליהן. אולם רעיון זה לא עלה בחלל הריק.

ולשלול את ההסכם החלקי מתוך שאיפה להסכם כולל לאלתר, אולם מבחינה מעשית, זהו ויתור עמדה כוננת, ואפילו שקרנית. כיום, הברירה הפוליטית המעשית היא בין הסדר הביניים כמנוע לבין החזקת כל השטחים והליכה למלחמה.

אם ייכשל הסדר הביניים, לא יהיה עם מי לנהל מחר מאו-אומחן לשלום כולל. על העולם הערבי יעבור תהליך של רדי קאליציה, תגוש הערבי המתון יתפורר, וגם בקרב אש"ף יגברו הגורמים הקיצוניים על המתונים, המוכנים עתה להסדר.

לעומת זאת, חתימת הסכם הביניים תיצור רגיעה כללית לכמה שנים. מחנה-השלום הישראלי יוכל, וחיוב יהיה, לנצל זמן זה כדי להביא לתמורה בישראל, וליצור את התנאים שיביאו לגיבוש הנהגה לאומית המוכנה להכיר בזכות הפלסטינים למדינה משלהם. ולהחזרת השטחים תמורת שלום. התייצבות גורמים של "מחנה ה" שרום" הישראלי נגד הסדר הביניים ניים מעמידה אותם באופן אוניברסלי טיבי בחזית אחת עם זכויות חמור ומנחם בגין — תחא השקפתם ה"סובייקטיבית אשר תהיה.

הרע במיעוטו

הסדר הביניים אינו אידיאל. הוא רחוק מאד מזה. אבל בתנאים הנתונים, זהו הרע במיעוטו — ובתור שכזה, יש לתיי

תמיכה מעשית זו אינה מחייבת, כמובן, קבלת המדיניות של ממשלת-ירבין מבחינה עקרונית. המדיניות הזאת פסולה, מפני שאינה מאמינה בשלום כולל. אינה מוכנה להתמודד עם הבעיות היסודיות (הפלסטינים והשטחים). דבקה יתר על המידה באיניטרסטים אמריקאיים. משוללת עצמאות מהי שבתית ומדינית. כל זה נאמר פעמים רבות, ואין צורך לחזור על כך.

מעולם לא היה המצב במרחב נוח להשגת שלום כולל כמו עכשיו — והחמצת הזדמנות זו תהא חטא היסטורי. להלכה, יש בהסדר החלקי יסודות שליליים לגבי עתיד ההתקדמות לקראת שלום. מכיוון שהשגת השלום כוללת עיסקה של "שטחים תמורת שלום", הרי החזרת חלק מן השטחים — ואפילו חלק קטן — תמורת ארגעה זמנית בלבד, אינה רצויה כשל-עצמה. היא מקטינה את ההון שנוכל להכניס בבוא היום לקופת השלום.

— הפסיכולוגיה של הידבקות לקרקע. היתה זו תפיסה סטאטית, "פסיכולוגיה של קו טאוינו", שביגלה זנח צה"ל בימי רמט"כ"לותו של חיים בר-לב את היתרון המכריע שהיה לו כצבא ניד, החושב במושגים של מלחמת-תנועה.

מי שהסיק את ליקוי מלחמת יום-הכיפורים, אינו יכול עתה לדבוק בשיפולי-קרקע ובקילומטר של מידבר, כאילו בכך תלוי גורלה של מדינת ישראל וכושרו של צה"ל להחזיק מעמד במלחמה הבאה. מי שרואה במיתלה ובגידיו את חזונית-הכל, עניין של חיים ומוות, מוכיח את דיברי המדינאי הצרפתי על מישפחת הבורבונים: הוא לא שכח דבר, ולא למד דבר.

למלחמה הבאה — אם אכן תפרוץ — לא חוכרע עלידי המיתלה והגידיו. היא תוכרע עלידי מיכלול של גורמים, מורא-ליים ומוחשיים. רוח החיילים, טיב הפיקוד והמצביאות, מיבנה הכוחות, עוצמת הצידוד, ובעיקר: נכונותו של צה"ל לנהל מלחמה נידת, שאינה צמודה לפרט טור סוגראמי זה או אחר.

מבחינה זו, ייתכן שיש אפילו ברכה באיבוד המיתלה והגידיו. הוא ישחרר את צה"ל מכוח מן הדבקות בתורות כוזבות, ויכריח את צה"ל לחשוב כמושגים של נידות והכי רעה.

הברירה האמיתית

אולם עיקר המטרה הוא, כמובן, למנוע מלחמה — ולא לנהל אותה. מבחינה זו, האלטרנטיבה היא פשוטה בתכלית.

זהו היעדר, וזה עין זה אי אחר. אם לא יקום הסדר חלקי, ישכנע הדבר את כל העולם הערבי, בצדק, כי המדיניות של אנוואר אל-סאדאת נכשלה, והיתה כוננת מלכתחילה. סאדאת יכול, או ישנה את מדיניותו מן הקצה אל הקצה. מצריים תידחה לזרועות "חזית הסירות", ותתכונן למלחמה. אם המלחמה תפרוץ מייד, או אחרי שנה, או אחרי שלוש שנים — הדבר יהיה אז תלוי אדורק בשיקולים האיסטראטיים של ממשלת מצריים. היא תהיה בלתי-נמנעת.

זוהי הברירה המעשית. הברירה רה אחרת — הליכה להסדר כולל — היא תיאורטית בלבד. לא מפני שאי-אפשר להשיג עכשיו הסדר כולל, אלא מפני שהתנאים המדי

שטיח אדום לקיסינג'ר ב"המלך דויד"